

УДК 368.5

JEL Classification: G22; H53; J28; Q13

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202107095>

І. В. АРТИМОНОВА, К. В. ТКАЧЕНКО,
кандидатки економічних наук, доцентки

Інструменти державного регулювання ринку агрострахування

Мета статті – розробити практичні рекомендації щодо удосконалення інструментів державного регулювання ринку агрострахування.

Методика дослідження. За основу досліджень слугували загальнонаукові методи дослідження, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених-економістів з питань страхування в аграрному секторі економіки, нормативно-правові акти та Інтернет-ресурси. Застосування методу порівняння, монографічного методу в поєднанні з методом індукції дало змогу систематизувати й узагальнити зарубіжний досвід державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції.

Результати дослідження. Систематизовано причини необхідності удосконалення системи державного регулювання ринку агрострахування. Виконано огляд міжнародного практичного досвіду формування систем державної підтримки сільськогосподарського страхування. Розглянуто нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері страхування сільськогосподарської продукції. Акцентовано увагу на існуючих програмах захисту сільгосптоваровиробників від настання ризиків з боку держави. Здійснено оцінку сучасного стану ринку агрострахування в Україні та визначено перспективи його розвитку з використанням інструментарію державного регулювання.

Елементи наукової новизни. Доведено, що агрострахування являє собою новий дієвий інструмент державної підтримки аграріїв у разі настання ризиків, який сприятиме поліпшенню економічних показників аграрного сектору України.

Практична значущість. Запропоновано заходи щодо удосконалення інструментів державного регулювання ринку агрострахування. Запровадження державної підтримки агрострахування сприятиме зростанню вітчизняного ринку страхування сільськогосподарської продукції, що забезпечить додаткові надходження до державного бюджету. Бібліогр.: 13.

Ключові слова: агрострахування; ризик; субсидії; Аграрний страховий пул; страхове покриття; страхова премія; державний бюджет.

Артімонова Ірина Вікторівна — кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Білоцерківський національний аграрний університет (09117, Київська обл., м. Біла Церква, пл. Соборна, 8/1)

E-mail: Artimonova.Iryna@btsau.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1054-1356>

Ткаченко Катерина Віталіївна — кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Білоцерківський національний аграрний університет (09117, Київська обл., м. Біла Церква, пл. Соборна, 8/1)

E-mail: ktkachenko@btsau.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0369-3100>

Постановка проблеми. Щорічно сільськогосподарське виробництво України зазнає величезних збитків від різних природних катаклізмів: граду, ураганів, злив, повеней та інших стихійних лих. Найбільший збиток заподіюють посухи, які повторюються майже щороку. Так, у 2020 р. втрати зафіксовано на загальній площі 357,8 тис. га. Для компенсації збитків, понесених сільськогосподарськими товаровиробниками з державного бюджету, необхідно додатково виділити близько 2 млрд грн. Спрямовані на держав-

ну підтримку страхування сільськогосподарської продукції кошти в обсязі 672 млн грн забезпечують збереження власного доходу сільськогосподарських товаровиробників у сумі близько 90 млрд грн (застраховані посіви на площі понад 2,8 млн га).

Як свідчить практика, фінансові втрати від надзвичайних ситуацій за обсягами стають порівнянними з економічними результатами діяльності сільськогосподарських підприємств і навіть в більшості випадків перевищують їх.

Один із найефективніших способів мінімізації збитку внаслідок впливу несприятливих

© І. В. Артімонова, К. В. Ткаченко, 2021

природних факторів, зниження можливих збитків і забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських виробників – це сільськогосподарське страхування. Особливо актуальним стає застосування інструментів сільгоспстрахування в Україні, оскільки практично вся територія країни нині визнана зоною ризикованого землеробства. В цих умовах основним завданням розвитку агрострахування виступає залучення в його єдину систему максимально можливої кількості суб'єктів господарювання в сфері агробізнесу за постійної підтримки і контролю цього процесу державою. Серед причин розробки заходів з удосконалення системи аграрного страхування в Україні слід виділити недосконалість існуючої системи нормативного-правового забезпечення, що проявляється в монополізації ринку сільськогосподарського страхування учасниками страхового пулу, неопрацьованість чіткого механізму отримання державної підтримки. Крім цього, дотепер відсутні чітко сформульовані цілі й програма розвитку агрострахування, не вирішено питання розширення форм страхування сільськогосподарських ризиків; способів участі в ньому держави; не визначено переліку (реєстру) видів страхування, які підтримуються державою; не вирішено проблеми перестрахування, оподаткування, створення централізованих страхових резервів та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результативність і перспективність страхової діяльності завжди цікавила як фахівців зі страхування, так і науковців, що набуло поглибленого розгляду в наукових працях багатьох вітчизняних учених-економістів, а саме: О. М. Віленчука, Д. І. Деми [3]; А. М. Галайка [4]; Ю. О. Лупенка, С. В. Андрос [5]; О. П. Павленко [7]; Ю. М. Томашевського [10]; Л. Д. Тулуша, О.Т. Прокопчук [11]; А. С. Шолойко [13] та ін. Водночас не всі аспекти страхування в аграрному секторі економіки всебічно досліджені відповідно до вимог ринкових відносин. Разом із тим недостатня увага приділяється обґрунтуванню сучасного функціонування системи агрострахування, зокрема інструментарію її регулювання за державної підтримки.

Мета статті – розробити практичні рекомендації щодо удосконалення інструментів державного регулювання ринку агрострахування.

Виклад основних результатів дослідження. Сільськогосподарське виробництво характеризується як один із найбільш ризи-

кових видів діяльності, оскільки йому притаманні висококорельовані ризики, які здатні спричинити значні збитки для багатьох сільськогосподарських виробників. Такі природні небезпеки й стихійні лиха, такі як посуха, град, шторм, повінь можуть призвести до серйозних виробничих втрат. Сільськогосподарські виробники стикаються з безліччю ризиків: коливання цін, урожайності, часткової або повної втрати ресурсів і зміни державної політики, що зумовлюють значні коливання доходів по роках.

Страхування відноситься до інструментів, використання якого не порушує правил СОТ і потенційно може слугувати ефективним інструментом стабілізації доходів сільськогосподарських виробників і сільського населення в цілому. Водночас наявний ряд важливих аспектів, що повинні бути враховані з метою успішного розвитку і функціонування як ринку страхування, так і аграрного сектору.

Як показує міжнародний досвід, країни, що розглядають сільське господарство як стратегічно важливу галузь та в яких продукція сільського господарства становить значну частку в експорті, створюють систему державної підтримки сільськогосподарського страхування. Подібні системи існують, зокрема, у США, Канаді, Іспанії, Китаї, Туреччині, а також низці інших країн [6].

Варто зазначити, що завдяки існуванню такої системи у США основні сільськогосподарські культури – пшениця, кукурудза, бавовна та соя, застраховані на 86% площ їхнього посіву, решта польових культур – на 70% площ. У Канаді основні сільськогосподарські культури охоплені страхуванням на 65% посівних площ. Тоді як у 2018 р. в Україні сільськогосподарські культури було застраховано на площі, що становить лише 3% від загальної площі сільськогосподарських угідь. Зокрема, стосовно озимої пшениці – це 11,1% від засіяної нею площі, ярої пшениці – 3%, соняшнику – 0,8% та кукурудзи – 1,3% від площі посіву [6].

У згаданих країнах, де держава застосовує системний підхід для підтримки сільськогосподарського страхування, сільськогосподарським виробникам надається широкий спектр страхових продуктів, який покриває більшість погодних ризиків та відповідає їхнім потребам, у тому числі й ризики системного характеру, такі як посуха.

За приклад системного підходу до агрострахування можуть слугувати США, Канада,

які будували систему агрострахування після Великої депресії 30-х років XX ст., коли видалися кілька посушливих років. Разом із тим до 1996 р. в США показник проникнення агрострахування був не надто високим, незважаючи на державні субсидії та велику кількість страхових продуктів. Держава допомагала і застрахованим, і незастрахованим. Тому виробники не бачили сенсу страхуватися, бо все одно держава допоможе. Проте 1996 р. підхід змінився: якщо немає агрострахування, то агровиробник не може розраховувати на будь-яку іншу держпідтримку. Це відчутно вплинуло на розвиток ринку, і показник проникнення зріс до 80-90%. Таким чином держава стимулює розвиток агросектору [9].

Відомо багато різних моделей з великою часткою держави чи приватного сектору. Так, у США держава покладає на себе ризики, які страхові компанії вважають високими, й окрім того вона гарантує якість продуктів. Це дуже важливо, адже постає питання довіри. У деяких випадках держава відповідальна меншою мірою, тоді як дієвіший приватний сектор, так званий пул страхових компаній – за такою працюють в Іспанії, Туреччині.

В Україні страхові компанії пропонують сільськогосподарським виробникам захист від обмеженого кола малоймовірних ризиків. Через це рівень страхових виплат український – 4,2%. Держава, починаючи з 2001 р., досить наполегливо намагалася змінити ситуацію стосовно забезпечення захисту сільгосптоваровиробників від ризиків загибелі сільськогосподарської продукції.

У 2001 р. запроваджено обов'язковість страхування, у 2005-2008 рр. програма субсидованого агрострахування шляхом здешевлення страхових платежів. Однак через нестачу бюджетних коштів і недосконалість законодавства у сфері агрострахування Уряд змушений був відмовитися від цієї програми.

У 2012 р. набув чинності Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» – спеціальний закон, який регулює відносини у сфері страхування сільськогосподарської продукції. Поточна модель державної допомоги (спрямування бюджетних коштів через Аграрний страховий пул) виявилася неефективною та потребувала реформування з урахуванням попереднього досвіду [4].

Варто зауважити, що останніми роками спостерігається зниження рівня страхових

виплат, при цьому зберігається тенденція до зростання кількості укладених договорів зі страхування сільськогосподарських культур. В основному відбувається мультиризикує страхування за трьома основними сільськогосподарськими культурами: озима пшениця, озимий ріпак і кукурудза. До лідерів у агрострахуванні належать страхові компанії «РЗУ Україна» та «Універсальна», які не входять в Аграрний страховий пул.

Практичний досвід діяльності учасників страхового пулу засвідчує його неефективність, що зумовлює відмову сільськогосподарських товаровиробників від отримання послуг страхових компаній. Неефективне функціонування Аграрного страхового пулу полягає в неналежному виконанні таким ролі центральної керуючої ланки.

Враховуючи сучасні реалії, більшість аграріїв не поспішають страхувати майбутні врожаї, що спричинено низькою довірою до страхових компаній, складністю й непрозорістю надання страхових послуг, а також високою вартістю страхових послуг для окремих страхувальників, що відповідно зменшує попит на такий інструмент управління ризиками, як агрострахування.

Для того щоб отримати допомогу від держави, страховик повинен входити до пулу, проте на практиці це виявилось не так просто, адже спочатку страхові компанії не могли отримати ліцензію від Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, потім у вступі відмовляв пул, а пізніше в бюджеті не було передбачено державну підтримку аграрного сектору [12].

Для вирішення окреслених проблем насамперед необхідно визначити місце держави на ринку страхування сільськогосподарських культур. Агрострахування має здійснюватися за принципом партнерства між державою і приватним сектором, що допоможе державі мінімізувати витрати та підтримувати через субсидування виробництво пріоритетної сільськогосподарської продукції. Оптимальний для України це варіант активної участі держави в розвитку системи страхування сільськогосподарської продукції за максимального використання можливостей приватного сектору.

У цілому експерти оцінюють ринок агрострахування позитивно: у 2018 р. в Україні страхові компанії уклали 1207 договорів страхування сільськогосподарських культур і

багаторічних насаджень, зокрема 661 – на зимовий та 546 – на весняно-літній періоди, що свідчить про збільшення кількості укладених договорів порівняно з попереднім роком. Так, у 2017 р. в Україні укладено 957 договорів, із них 427 – на зимовий і 530 – на весняно-літній періоди. Лідерами за кількістю укладених договорів виявилися аграрії Тернопільської (98) і Дніпропетровської (94) областей, що пояснюється фінансовими можливостями та умовами здійснення аграрного бізнесу. У 2018 р. застрахована площа сільськогосподарських культур становила 974 тис. га і збільшилася порівняно з попереднім 2017 р. на 313 тис. га, або на 47,4%, зокрема за показником застрахованої площі першість належить Полтавській (75,6 тис. га) та Хмельницькій (75,3 тис. га) областям. Загальна сума страхових виплат по Україні становила по 7,5 млн грн. Першість за страховими виплатами отримала Хмельницька область із показником 40% (близько 3,1 млн грн) від загального обсягу виплат по Україні [2].

На думку експертів, вітчизняному ринку агрострахування притаманний потужний потенціал, здатний запропонувати сільськогосподарським виробникам дієві фінансові інструменти захисту.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення правового регулювання страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [8] врегульовано механізм надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам для страхування сільськогосподарської продукції та вимоги до учасників ринку страхування сільськогосподарської продукції.

Договір страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою передбачає страхову виплату сільськогосподарському товаровиробникові у разі настання страхового випадку, а саме: втрати, пошкодження застрахованих посівів (посадок), загибелі (недобору, недоотримання) застрахованого врожаю, загибелі (втрати, вимушеного забою, вимушеного знищення, травматичного пошкодження або захворювання) застрахованих сільськогосподарських тварин, що належать сільськогосподарському товаровиробникові на праві власності або на іншій законній підставі, а також причиною недоотримання (втрати) сільськогосподарським товаровиробником майбутньої користі – очікуваного прибутку (доходу) від реалізації ви-

рощеної, відгодованої, виловленої, зібраної, виготовленої ним первинної (без вторинної обробки та переробки) сільськогосподарської продукції за період її окупності.

Державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції полягає в наданні з державного бюджету сільськогосподарським товаровиробникам грошових коштів у вигляді відшкодування до 60% вартості страхового платежу (страхової премії).

Цим же Законом скасовується положення щодо страхування сільськогосподарської продукції через Аграрний страховий пул та уточнюються повноваження Національного банку України (НБУ) як органу, що здійснює нагляд за страховою діяльністю.

В умовах змін клімату актуальність страхових ризиків в аграрному секторі зростає щороку [7]. Введення в дію нового закону дозволить мінімізувати витрати виробників на відновлення врожаю, сільськогосподарських тварин, матеріально-технічної бази тощо внаслідок непередбачуваних природних обставин.

Крім того, згаданим Законом пропонується прозорий механізм участі страхових компаній. Для них необхідна наявність спеціальної ліцензії (на здійснення страхування сільськогосподарської продукції), відповідність вимогам Закону «Про страхування» та додатковим вимогам НБУ, а саме – практичний досвід, прозора структура власності, платоспроможність, дотримання обов'язкових нормативів тощо. Встановлення таких вимог важливе для забезпечення участі у програмі державної підтримки лише надійних учасників ринку, які будуть вчасно й у повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед аграріями.

Таким чином, страховий ринок зможе виконувати свою безпосередню функцію з підтримки та розвитку економіки. Аграрні виробники, для яких сьогодні існують чималі ризики, передусім кліматичні, зможуть почуватися впевненіше та безперебійно працювати. Відшкодування аграрним виробникам частини страхової премії здійснюватиме Міністерство аграрної політики та продовольства України [1].

Принципово те, що відповідний нормативно-правовий акт передбачає можливість страхування не лише погодних ризиків, а й доходу сільгоспвиробників – американська модель агрострахування, яка захищає сільськогосподарських виробників від природних

катаклізмів, коливань ринкової кон'юнктури (ціновий ризик), що у свою чергу зменшить ризик банкрутства та значно здешевить вартість кредитування [3].

Безперечно, це особливо важливо за відкриття ринку землі, коли аграрії вимушені шукати стороннє фінансування для купівлі землі, яку вони обробляють. Водночас здешевлення вартості кредитування аграріїв матиме додаткові переваги для держави, адже забезпечить зменшення видатків державного бюджету на компенсацію відсоткової ставки за кредитами аграріям, яке наразі здійснюється в межах державної програми здешевлення кредитування.

Варто зазначити, що прийнятий нормативно-правовий акт посилює вимоги до страхових компаній, зокрема: 3-5 останніх років у страхуванні сільськогосподарських ризиків, отриманні страхових премій та виплаті страхових відшкодувань (у т. ч. як перестраховик) або аналогічний досвід материнської компанії. Наявність кваліфікованого персоналу в штаті на умовах аутсорсингу (з вищою освітою у сфері сільського господарства та досвідом роботи); прозора структура власності; виконання нормативів (протягом останніх 3-5 років), дотримання особливих вимог до формування страхових резервів зі страхування сільськогосподарських ризиків (непропорційний підхід), формування додаткового запасу платоспроможності під сільськогосподарські ризики, обмеження частки сільськогосподарського страхування в загальному портфелі; дотримання граничного власного утримання (як по договору, так і по території) перестраховування лише у перестраховиків, які відповідають вимогам до досвіду, структури власності та платоспроможності (нерезиденти та потенційно й резиденти).

Кошти, які надійдуть до державного бюджету за рахунок збільшення ставки податку на дохід за договорами страхування сільськогосподарської продукції, будуть спрямовані на державну підтримку страхування сільськогосподарської продукції. Крім того, запровадження державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції сприятиме збільшенню обсягів страхування, що у свою чергу вплине на обсяги надходжень до державного бюджету.

У нинішніх умовах питання агрострахування треба вирішувати планомірно. Існує два підходи до агрострахування: системний – на умовах державно-приватного партнерства,

коли рівень проникнення агрострахування суттєвий. Це один з інструментів керування ризиками, який, утім, унеможлиблює інтервенцію держави у разі форс-мажору – звісно, за умови якісних страхових продуктів і державної субсидії, щоб перетворити ці продукти на доступніші. Водночас існує й інший підхід, зокрема, в країнах із високим рівнем культури страхування, коли державна підтримка відсутня, що позначається на кількості страхових продуктів. Наприклад, страхуються прості ризики, і рівень страхування менший, ніж за системного підходу, коли держава долучається з різними інтервенціями. Однак системний підхід дає змогу державі планувати фінансові ресурси. Адже коли трапляється щось екстраординарне, то відсутній певний страховий фонд для виплат постраждалим аграріям, а кошти мають з інших програм. За системного агрострахування держава чітко розуміє, скільки коштів їй потрібно виділити на субсидії, й по факту обсяг виплат перенаправляється на страхові компанії, але ще більше – на перестрахові компанії, які на собі утримують левову частку ризиків. Розвиток страхових програм у сільському господарстві підтримується державою з двох основних міркувань. По-перше, передбачається, що сільськогосподарські ризики істотно впливають на розподіл виробничих ресурсів. Оскільки зниження інвестиційної привабливості сільськогосподарського виробництва через його підвищений рівень загрози потрапити під ризики може призвести до довгострокового відтоку ресурсів із галузі, сільськогосподарське страхування покликане скорочувати невідповідність у використанні ресурсів у часі. По-друге, разом з іншими інструментами аграрної політики, страхування врожаю пом'якшує негативний вплив коливань на дохід сільськогосподарських виробників. Таким чином, основні цілі розвитку страхових програм полягають у скороченні неефективності в народногосподарському масштабі та стабілізації доходів у сільських регіонах.

Однак світовий досвід, за винятком кількох випадків показує, що програми страхування за участю держави на сьогодні досить дорогі і малоефективні інструменти аграрної політики як у розвинених країнах, так і тих, що розвиваються. Дизайн і умови багатьох пропонуваніх страхових систем створюють передумови для некоректного використання і зловживань як власне

страхових компаній, так і фермерів, що стають учасниками цих програм.

Висновки. Держава бере на себе функцію контролю якості стандартних страхових продуктів. Страхові компанії реалізують такий продукт у певному ціновому діапазоні, тоді як держава його субсидує. Крім того, держава здійснює функцію збирання даних по ринку та даних, потрібних для розробки продукту. Роль держави – надання субсидії, тобто здешевлення страхового продукту. І, можливо, просування ідеї агрострахування, культури агрострахування, проте спільно зі страховими компаніями.

Для страхових компаній основним завданням визнано продавати, перестраховувати ризики, дбати про якість портфеля, тобто виконувати свою звичну роботу.

Враховуючи, що природні катаклізми мають тенденцію до збільшення частоти та катастрофічності, страхування як інструмент для підтримки у разі настання ризиків стане дедалі затребуваним та матиме попит серед фермерських господарств. За таких умов аграрне страхування має потенціал для поліпшення економічних показників аграрного сектору України.

Вважаємо, що розвитку ринку агрострахування сприятимуть застосування таких заходів: організація інформаційної кампанії для опанування фермерами понять «ризик» і «ризик-менеджмент»; удосконалення регуляторних заходів і їх впровадження відносно компаній, що не платять страхові відшкодування – як через створення резервних фондів, визначення термінів і умов виконання зобов'язань за укладеними договорами страхування, так і через порядок розгляду претензій щодо них; впровадження прозорої та справедливої програми субсидування, яка передбачає субсидування по страхових преміях і надання державних ресурсів для виконання програм; забезпечення про-

зорої системи надання субсидій; розширення професійної мережі посередників (брокерів), що надаватимуть професійні консультації, підбиратимуть продукти для клієнтів і страхових компаній та при цьому захищатимуть інтереси клієнтів.

Відчутну роль у створенні дієвої системи сільськогосподарського страхування, що відповідає інтересам всіх її учасників (сільськогосподарських товаровиробників, держави і страховиків), відіграють інструменти державного регулювання згаданого ринку. Тому пропонується враховувати наступні ініціативи: забезпечення значно ширших можливостей для вибору умов сільськогосподарського страхування з державною підтримкою, а саме: розширення меж, в яких сторони мають право змінювати основні параметри страхування (більший діапазон для страхової суми і безумовної франшизи, відмова від «порогу» втрати (загибелі) сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень); формування додаткових стимулів до укладання договорів сільськогосподарського страхування з державною підтримкою, що передбачає зближення умов страхування, які передбачають державну підтримку, до вимог банків та до умов страхування предметів застави; надання можливості отримання пільг (преференцій) за іншими видами державної підтримки за наявності договору сільськогосподарського страхування; розвиток інструментів страхування для малих форм господарювання: взаємне страхування; індексне страхування; спеціалізовані страхові програми, які розробляються за участю суб'єктів; затвердження стандартів агротехнологій, відхилення від яких при страхуванні сільськогосподарських культур припустиме тільки за погодженням зі страховиком; розвиток інструментів дистанційного моніторингу посівів.

Список бібліографічних посилань

1. Аграрії отримають підтримку держави для страхування продукції – Національний банк вітає ухвалений закон. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/agrariyi-otrimayut-pidtrimku-derjavi-dlya-strahuvannya-produktsiyi--natsionalniy-bank-vitaye-uhvaleniy-zakon> (дата звернення: 04.07.2021).
2. В Україні планують створити Держагентство з агрострахування. URL : <https://www.growhow.in.ua/v-ukrayini-planuyut-stvoryty-derzhagentsstvo-z-agrostrahuvannya/> (дата звернення: 05.07.2021).
3. Віленчук О. М., Дема Д. І., Недільська Л. В. Роль аграрного страхування у формуванні сучасної доктрини продовольчої безпеки в Україні. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 8. С. 104-111.

References

1. Agrarians to receive state support for product insurance - National Bank welcomes the adopted law]. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/agrariyi-otrimayut-pidtrimku-derjavi-dlya-strahuvannya-produktsiyi--natsionalniy-bank-vitaye-uhvaleniy-zakon> [In Ukrainian].
2. V Ukraini planuiut stvoryty Derzhagentsstvo z ahrostrakhuvannya [Ukraine plans to establish a State Agency for Agricultural Insurance]. Retrieved from : <https://www.growhow.in.ua/v-ukrayini-planuyut-stvoryty-derzhagentsstvo-z-agrostrahuvannya/> [In Ukrainian].

4. Галайко А. М. Державна підтримка страхування продукції сільськогосподарських підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 18(1). С. 85-88.
5. Лупенко Ю. О., Андрос С. В. Система кредитних гарантій як інструмент збільшення фінансування малих і середніх аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2021. № 3. С. 6-19.
6. Музичка Ю. М., Дадак О. О. Зарубіжний досвід аграрного страхування та перспективи його адаптації в Україні. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія: Економічні науки*. 2020. Т. 22. № 95. С. 22-26.
7. Павленко О. П. Система аграрного страхування як комплексний інструмент управління ризиками. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69). № 6 (2). С. 98-102.
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення правового регулювання страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: проект Закону України від 18.02.2021 № 1601-IX. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/207398.html> (дата звернення: 02.07.2021).
9. Ролінський О. В., Улянич Ю. В., Пташник С. А. Сучасний стан ринку аграрного страхування України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2020. Вип. 97(2). С. 208-218.
10. Томашевський Ю. Основні методи проведення страхування урожаю сільськогосподарських культур та їхні переваги і недоліки. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК*. 2019. № 26. С. 124-128.
11. Тулуш Л. Д., Прокопчук О. Т. Ринок агрострахування в Україні: тенденції та перспективи. *Економіка АПК*. 2018. № 8. С. 55-67.
12. Чечоткін В. В., Пристемський О. С. Страхування сільськогосподарських виробників як запорука успішного розвитку аграрного сектору економіки України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Вип. 30. С. 214-217.
13. Шолойко А. С. Особливості інфраструктури ринку сільськогосподарського страхування в Україні. *АгроСвіт*. 2017. № 17. С. 20-24.

3. Vilenchuk, O.M., Dema, D.I. & Nedilska, L.V. (2019). Rol ahrarnoho strakhuvannia u formuvanni suchasnoi doktryny prodovolchoi bezpeky v Ukraini [The role of agricultural insurance in the formation of the modern doctrine of food security in Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, 8, pp. 104-111 [In Ukrainian].
4. Halaiko, A.M. (2018). Derzhavna pidtrymka strakhuvannia produktii silskohospodarskykh pidpriemstv [State support for insurance of agricultural products]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 18 (1), pp. 85-88 [In Ukrainian].
5. Lupenko, Yu.O. & Andros, S.V. (2021). Systema kredytnykh harantii yak instrument zbilshennia finansuvannia malykh i serednykh ahrarnykh pidpriemstv [The system of credit guarantees as a tool to increase financing of small and medium-sized agricultural enterprises]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 6-19 [In Ukrainian].
6. Muzychka, Yu.M. & Dadak, O.O. (2020). Zarubizhnyi dosvid ahrarnoho strakhuvannia ta perspektyvy yoho adaptatsii v Ukraini [Foreign experience of agricultural insurance and prospects of its adaptation in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnogo universytetu veterinarnoi medytsyny ta biotekhnologii imeni S. Z. Gzhytskoho. Seriya: Ekonomichni nauky*, 22 (95), pp. 22-26 [In Ukrainian].
7. Pavlenko, O.P. (2019). Systema ahrarnoho strakhuvannia yak kompleksnyi instrument upravlinnia ryzykamy [Agrarian insurance system as a comprehensive risk management tool]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Ekonomika i upravlinnia*, 30 (69), 6 (2), pp. 98-102 [In Ukrainian].
8. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia pravovoho rehuluvannia strakhuvannia silskohospodarskoi produktsii z derzhavnoi pidtrymkoiu: proekt Zakonu Ukrainy vid 18.02.2021 # 1601-IX [On amendments to the Tax Code of Ukraine to improve the legal regulation of insurance of agricultural products with state support: the draft Law of Ukraine of 18.02.2021 No. 1601-IX]. (2021). Retrieved from: <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/207398.html> [In Ukrainian].
9. Rolinskiy, O.V., Ulianych, Yu. V. & Ptashnyk S.A. (2020). Suchasnyi stan rynku ahrarnoho strakhuvannia Ukrainy [The current state of the agricultural insurance market of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho natsionalnogo universytetu sadivnytstva*, 97 (2), pp. 208-218 [In Ukrainian].
10. Tomashevskiy, Yu. (2019). Osnovni metody provedennia strakhuvannia urozhaiu silskohospodarskykh kultur ta yikhni perevahy i nedoliky [The main methods of crop insurance and their advantages and disadvantages]. *Visnyk Lvivskoho natsionalnogo ahrarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika APK*, 26, pp. 124-128 [In Ukrainian].
11. Tulush, L.D. & Prokopchuk, O. T. (2018). Rynok ahrostrakhuvannia v Ukraini: tendentsii ta perspektyvy [Agricultural insurance market in Ukraine: trends and prospects]. *Ekonomika APK*, 8, pp. 55-67 [In Ukrainian].
12. Chechotkin, V.V. & Prystemskiy, O.S. (2020). Strakhuvannia silskohospodarskykh vyrobnykiv yak zaporuka uspishnogo rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Insurance of agricultural producers as a guarantee of successful development of the agricultural sector of Ukraine's economy]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu*, 30, pp. 214-217 [In Ukrainian].
13. Sholoiko, A.S. (2017). Osoblyvosti infrastruktury rynku silskohospodarskoho strakhuvannia v Ukraini [Features of the infrastructure of the agricultural insurance market in Ukraine]. *AhroSvit*, 17, pp. 20-24 [In Ukrainian].

Artimonova I. V., Tkachenko K. V. Tools of state regulation of the agricultural insurance market

The purpose of the article is to develop practical recommendations for improving the tools of state regulation of the agricultural insurance market.

Research methods. The research was based on general scientific research methods, scientific works of domestic and foreign economists on insurance in the agricultural sector of the economy, regulations and Internet resources. The application of the method of comparison, the monographic method in combination with the method of induction made it possible to systematize and generalize the foreign experience of state support for agricultural producers.

Research results. The reasons for the need to improve the system of state regulation of the agricultural insurance market are systematized. The international practical experience of formation of systems of the state support of agricultural insurance is gen-

eralized. The normative-legal acts regulating relations in the field of insurance of agricultural products are considered. Emphasis is placed on existing programs to protect agricultural producers from the risks posed by the state. An assessment of the current state of the agricultural insurance market in Ukraine and identified prospects for its development using the tools of state regulation.

Scientific novelty. It is proved that agricultural insurance is a new effective tool for state support of farmers in case of risks, which will help improve the economic performance of the agricultural sector of Ukraine.

Practical significance. Measures to improve the instruments of state regulation of the agricultural insurance market are proposed. The introduction of state support for agricultural insurance will contribute to the growth of the domestic market of agricultural insurance, which will provide additional revenues to the state budget. Refs.: 13.

Keywords: agricultural insurance; risk; subsidies; Agrarian insurance pool; insurance coverage; insurance premium; state budget.

Artimonova Iryna Viktorivna — candidate of economic sciences, associate professor (docent), associate professor (docent) of the department of finance, banking and insurance, Bila Tserkva National Agrarian University (8/1, Soborna Sq., Bila Tserkva, Kyiv region, 09117)

E-mail: Artimonova.Iryna@btsau.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1054-1356>

Tkachenko Kateryna Vitaliivna — candidate of economic sciences, associate professor (docent), associate professor (docent) of the department of finance, banking and insurance, Bila Tserkva National Agrarian University (8/1, Soborna Sq., Bila Tserkva, Kyiv region, 09117)

E-mail: ktkachenko@btsau.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0369-3100>

Артимонова И. В., Ткаченко Е. В. Инструменты государственного регулирования рынка агрострахования

Цель статьи – разработать практические рекомендации по совершенствованию инструментов государственного регулирования рынка агрострахования.

Методика исследования. Основой исследований послужили общенаучные методы исследования, научные труды отечественных и зарубежных учёных-экономистов по вопросам страхования в аграрном секторе экономики, нормативно-правовые акты и Интернет-ресурсы. Применение метода сравнения, монографического метода в сочетании с методом индукции дало возможность систематизировать и обобщить зарубежный опыт государственной поддержки производителей сельскохозяйственной продукции.

Результаты исследования. Систематизированы причины необходимости совершенствования системы государственного регулирования рынка агрострахования. Проведен обзор международного практического опыта формирования систем государственной поддержки сельскохозяйственного страхования. Рассмотрены нормативно-правовые акты, регулирующие отношения в сфере страхования сельскохозяйственной продукции. Акцентировано внимание на существующих программах защиты сельхозтоваропроизводителей от наступления рисков со стороны государства. Осуществлена оценка современного состояния рынка агрострахования в Украине и определены перспективы его развития с использованием инструментария государственного регулирования.

Элементы научной новизны. Доказано, что агрострахование является новым действенным инструментом государственной поддержки аграриев в случае наступления рисков, который будет способствовать улучшению экономических показателей аграрного сектора Украины.

Практическая значимость. Предложены меры по совершенствованию инструментов государственного регулирования рынка агрострахования. Введение государственной поддержки агрострахования будет способствовать росту отечественного рынка страхования сельскохозяйственной продукции, что обеспечит дополнительные поступления в государственный бюджет. Библиогр.: 13.

Ключевые слова: агрострахование; риск; субсидии; Аграрный страховой пул; страховое покрытие; страховая премия; государственный бюджет.

Артимонова Ирина Викторовна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Белоцерковский национальный аграрный университет (09117, Киевская обл., г. Белая Церковь, пл. Соборная, 8/1)

E-mail: Artimonova.Iryna@btsau.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1054-1356>

Ткаченко Екатерина Витальевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Белоцерковский национальный аграрный университет (09117, Киевская обл., г. Белая Церковь, пл. Соборная, 8/1)

E-mail: ktkachenko@btsau.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0369-3100>

Стаття надійшла до редакції 06.07.2021 р.

Фахове рецензування: 16.07.2021 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Артимонова І. В., Ткаченко К. В. Інструменти державного регулювання ринку агрострахування. *Економіка АПК*. 2021. № 7. С. 95 — 102. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202107095>

Artimonova, I.V. & Tkachenko, K.V. (2021). Instrumenty derzhavnoho rehuliuвання rynku ahrostrakhuvannya [Tools of state regulation of the agricultural insurance market]. *Ekonomika APK*, 7, pp. 95 — 102 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202107095>

* * *